

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การสื่อสารทางการเมืองในบริบทที่นำไปสู่การรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ศึกษากรณีหนังสือพิมพ์มติชนสุดสัปดาห์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาสาระของการสื่อสารทางการเมืองในเชิงวาทกรรมทางการเมืองผ่านหนังสือพิมพ์มติชนสุดสัปดาห์ ที่เกี่ยวข้องกับการรัฐประหาร วันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ในช่วง พ.ศ.2548 – 2549 ซึ่งประกอบด้วย แนวคิด การสื่อสาร การสื่อสารทางการเมือง วาทกรรมทางการเมือง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. แนวคิดการสื่อสาร
2. แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง
3. แนวคิดวาทกรรมทางการเมือง
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดการสื่อสาร

การสื่อสาร (Communication) เป็นพฤติกรรมพื้นฐานซึ่งมีความจำเป็นในการดำรงชีวิตมนุษย์ การสื่อสารนั้นเป็นรากฐานของกิจกรรมทางสังคมและการเมืองทุกชนิด มนุษย์ต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้บรรลุเป้าหมายของตนเอง และอาศัยการสื่อสารเพื่อให้การอยู่ร่วมกันกับคนในสังคมเป็นไปโดยปกติสุข

1.1 ความหมายและความสำคัญของการสื่อสาร

1.1.1 ความหมายของการสื่อสาร (วัลลภ ลำพาย 2551 : 3-5) การสื่อสารหรือการติดต่อนั้นตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Communication” ซึ่งคำนี้มาจากภาษาละตินว่า Communis ซึ่งแปลว่า “ร่วม” หรือขยายความเป็น Communicar ซึ่งหมายถึง การสร้างความร่วมกัน หรือความคล้ายคลึงกัน (Commonness Making) ดังนั้น ตามรากศัพท์แล้ว การสื่อสารมีความหมายว่าเป็นกิจกรรมที่มุ่งสร้างความร่วมมือกัน หรือความคล้ายคลึงกันให้เกิดขึ้นระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้อง หรือเป็นความพยายามที่มนุษย์ต้องการจะแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือแนวความคิดระหว่างกัน การใช้คำ

นิยมตามรากศัพท์ดั้งเดิมนี้เน้นที่เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการสื่อสารคือการสร้างลักษณะความคล้ายคลึงกันหรือการร่วมกัน (Commonness) หรือเกิดความเป็นหนึ่งเดียวกัน (Oneness)

โดยทั่วไปการสื่อสารมักถูกมองว่าเป็นศาสตร์ และศิลป์ที่ว่าด้วยการเป็นเครื่องมือในการติดต่อระหว่างคนและกลุ่มคน แต่อันที่จริงแล้วอาจครอบคลุมเป้าหมายของสาระที่ว่าด้วยเนื้อหาของ การสื่อสารความเข้าใจในวิชาการสื่อสารจึงจำเป็นต้องเข้าใจเนื้อหาของสาระและสภาพแวดล้อมของการสื่อสารด้วย ซึ่งอาจทำให้บริบทของการสื่อสารกว้างไกลในลักษณะของความเป็นสหวิชาความสำเร็จของการสื่อสารจึงอาจจะเป็นเครื่องมือและเป้าหมายในการติดต่อระหว่างกัน

การสื่อสารโดยตัวของมันเองสามารถทำความเข้าใจในความหมายของมันไม่ยากนัก เนื่องจากเป็นประสบการณ์โดยตรงที่เกิดขึ้นกับบุคคล กล่าวคือ การสื่อสารเป็นการติดต่อหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างผู้ส่งสาร กับผู้รับสาร ซึ่งอาจใช้อุปกรณ์เป็นตัวช่วยในการติดต่อหรือแลกเปลี่ยนสารดังกล่าว ทั้งนี้ เพื่อสนองต่อการรับรู้และความเข้าใจ รวมไปถึงการยอมรับในสารที่ส่ง หรือรับนั้น เช่น นาย ก ปรีภษาหาหรือกับนาย ข รัฐบาลอาศัยสื่อมวลชนเป็นเครื่องมือในการแพร่ขยายไปยังประชาชนทั่วประเทศ การรับส่งสารระหว่างนาย ก กับนาย ข ก็ดี หรือระหว่างรัฐบาลกับประชาชนก็ดี เป็นตัวอย่างที่สะท้อนการสื่อสารระหว่างบุคคล และการสื่อสารมวลชน กล่าวได้ว่าหากการสื่อสารประสบความสำเร็จก็จะทำให้ทั้ง 2 ฝ่ายไม่ว่านาย ก กับนาย ข หรือรัฐบาลกับประชาชนเข้าใจกันในสาระที่สื่อกันนั้น ความเข้าใจที่ตรงกันก็ย่อมทำให้บุคคลและสังคมมีพฤติกรรมที่ดำเนินต่อไปได้อย่างเป็นปกติสุข ในทางตรงกันข้ามหากไม่เข้าใจตรงกันก็อาจทำให้เกิดผลกระทบในทางลบที่ตามมาได้ ดังนั้นการสื่อสารจึงเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การดำเนินชีวิตของคนและรัฐเป็นไปอย่างราบรื่น

1.1.2 ความสำคัญของการสื่อสาร (วัลลภ ลำพาย 2551 : 3-5-3-9) การสื่อสารเป็นกระบวนการที่สำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อชีวิตประจำวันของมนุษย์เรา เนื่องจากเราต้องอาศัยการสื่อสารเป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ซึ่งเราจะต้องติดต่อกับบุคคลอื่นในสังคม การสื่อสารจึงมีความสำคัญต่อมนุษย์ทั้งในระดับจุลภาค และมหภาค ดังนี้

1) **ระดับจุลภาค** ได้แก่ ความสำคัญต่อชีวิตประจำวันต่อความเป็นสังคมต่อการสร้างความร่วมมือ ต่อการสร้างความรู้เกี่ยวกับตนเอง ต่อการให้ความบันเทิง ต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการรักษาพยาบาล และต่อการทำจิตบำบัด

2) **ระดับมหภาค** ได้แก่ ความสำคัญต่อการเมืองการปกครอง ต่อการเสริมสร้างประชาธิปไตย ต่อการพัฒนาประเทศ ต่อการถ่ายทอดวัฒนธรรม ต่อการศึกษา ต่อธุรกิจและอุตสาหกรรม และต่อการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการบริหารองค์การ

โดยสรุปการสื่อสาร คือ กระบวนการของการถ่ายทอดสารจากบุคคลฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้ส่งสาร ไปยังบุคคลอีกฝ่ายหนึ่งซึ่งเรียกว่าผู้รับสาร โดยผ่านสื่อ ซึ่งอาจใช้อุปกรณ์ หรือไม่ใช้อุปกรณ์เป็นตัวช่วยในการติดต่อหรือแลกเปลี่ยนสารดังกล่าว

1.2 องค์ประกอบของการสื่อสาร

กระบวนการสื่อสารเป็นพื้นฐานที่จำเป็นในการรับส่งสาร แต่การที่จะเข้าใจกระบวนการสื่อสารได้ ต้องเข้าใจองค์ประกอบของการสื่อสารที่ประกอบขึ้นมาเป็นกระบวนการสื่อสาร

องค์ประกอบของการสื่อสารที่ประกอบกันเป็นกระบวนการสื่อสารอาจจำแนกมากน้อยได้แตกต่างกัน โดยกระบวนการสื่อสารมีลักษณะเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นจากใครถึงผู้ใด อย่างไรก็ตามกระบวนการสื่อสารดังกล่าวเป็นครั้งแรกโดย Berlo เมื่อกลางปีคริสต์ศตวรรษที่ 20 มีองค์ประกอบของกระบวนการสื่อสารที่ง่าย ๆ และสามารถรับรู้ได้โดยคนทั่วไป เนื่องจากเป็นความจริงโดยตัวของมันเอง กล่าวคือกระบวนการสื่อสารประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ตัว คือ (วัลลภ ลำพวย 2551 : 3-10)

1. ผู้ส่งสาร (Sender)
2. ข่าวสาร (Message)
3. สื่อหรือช่องทาง (Media or Channel)
4. ผู้รับสาร (Receiver)

หรือที่มักเรียกกันโดยย่อว่า S M C R กล่าวคือ การสื่อสารจะต้องเริ่มต้นจากองค์ประกอบของตัวผู้ส่งสารก่อน ซึ่งผู้ส่งสารจะส่งข้อมูลข่าวสารออกไป ไม่ว่าจะโดยการเผชิญหน้าหรือโดยการอาศัยสื่อใด เช่นจดหมายเป็นพาหนะนำสารนั้นไปสู่ตัวผู้รับสาร

ในภายหลังมีนักคิดทางการสื่อสารช่วยเพิ่มเติมองค์ประกอบมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้กระบวนการสื่อสารมีความสมบูรณ์และความสามารถอธิบายได้อย่างครอบคลุม ในการสื่อสารแต่ละครั้งจะเริ่มต้นขึ้นจากการมีแหล่งสารในฐานะผู้ส่งสาร ผู้ส่งสารอาจอยู่ในรูปของปัจเจกชนกลุ่มคน องค์การ หรือสถาบันก็ได้ ภูมิหลังของผู้ส่งสารเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้รูปแบบของการส่งสารแตกต่างกันไป แม้ว่าจะมีเป้าหมายอย่างเดียวกันก็ตาม

สำหรับข้อมูลข่าวสารเป็นเนื้อหาสาระที่ส่งออกมาจากแหล่งสาร เนื้อหาสาระอาจแตกต่างกันไปอันเนื่องมาจากเจตจำนงและประเภทของผู้ส่งสาร ข้อมูลข่าวสารที่ออกมาจากการสื่อสารระหว่างบุคคลย่อมแตกต่างจากการสื่อสารสาธารณะ ข้อมูลข่าวสารที่ออกมาโดยรัฐบาลมักอยู่ในรูปแบบของข่าวสารบ้านเมือง ผลการตัดสินใจวินิจฉัย นโยบาย หรือส่งเสริมภาพลักษณ์ของรัฐบาล เป็นต้น ข้อมูลข่าวสารดังกล่าวย่อมเคลื่อนที่ไปโดยอาศัยช่องทางการสื่อสารเป็นสำคัญ

ช่องทางการสื่อสารอาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ช่องทางที่อาศัยสื่อพาไป และช่องทางที่ไม่อาศัยสื่อ หรืออาจเรียกได้อีกอย่างหนึ่งว่าเป็นการสื่อสารซึ่งหน้าหรือปากต่อปาก การอาศัยสื่อจะเป็นประเด็นสำคัญในการศึกษาเรื่องช่องทางการสื่อสาร โดยเฉพาะ สื่อที่เป็นสื่อมวลชน เนื่องจากสื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อสังคมค่อนข้างมากและวงกว้าง

ผลกระทบจากการสื่อสารเป็นอีกองค์ประกอบที่มีความสำคัญ เนื่องจากสะท้อนถึงอิทธิพล และบทบาทของการสื่อสาร ทั้งนี้ เพราะว่าการรับสารไม่ได้สิ้นสุดลงที่ตัวผู้รับสาร แต่อาจส่งผลกระทบต่อไปยังพฤติกรรมของบุคคลและสังคม ผลกระทบของการสื่อสารที่มาจากสื่อมวลชนเป็นหัวข้อที่นักการสื่อสารตระหนักถึง ทั้งนี้ อาจขยายไปสู่กระแสข่าว ค่านิยม และวัฒนธรรม เช่นเดียวกันกับในทางการสื่อสารการเมือง ผลกระทบทางการเมืองมักเกิดขึ้นจากสื่อมวลชนเสมอ โดยเฉพาะปัญหาในเรื่องคะแนนนิยม และเสถียรภาพของรัฐบาล

สิ่งแวดล้อมเป็นสภาพภายนอกของกระบวนการรับส่งสารระหว่างผู้ส่งและผู้รับ แต่กระนั้นสิ่งแวดล้อมของการสื่อสารก็มีอิทธิพลต่อกระบวนการสื่อสาร ทั้งนี้เนื่องจากสิ่งแวดล้อมของการสื่อสารครอบคลุมทั้งระบบความเชื่อ อุดมการณ์ กระแสความคิด และวัฒนธรรม เป็นต้น

กระบวนการสื่อสารอาจมีคุณลักษณะขององค์ประกอบคล้ายคลึงกัน แต่อาจมีเนื้อหาสาระแตกต่างกันไปโดยเนื่องมาจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน อย่างไรก็ตามระบบการสื่อสารอันประกอบด้วยกระบวนการ การย้อนกลับสาร และเสียงสะท้อนอาจไม่บรรลุไปสู่เป้าหมายของการสื่อสารตามที่ตั้งใจไว้ อันทำให้การสื่อสารประสบอุปสรรคไม่ราบรื่นไม่ต่อเนื่องมีสิ่งรบกวน สิ่งรบกวนอาจเกิดขึ้นได้ในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งของกระบวนการสื่อสารที่อาจทำให้การสื่อสารชะงักงัน คลาดเคลื่อน หรือผิดพลาดได้ ดังนั้นสิ่งรบกวนจึงไม่ใช่สิ่งที่พึงประสงค์ของการสื่อสาร แต่บางครั้งก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

โดยสรุป องค์ประกอบของการสื่อสารเป็นส่วนประกอบที่ประกอบกันขึ้นเป็นระบบการสื่อสาร ที่ประกอบด้วยกระบวนการสื่อสารและการย้อนกลับสาร การสื่อสารเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้บุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร และสังคมอยู่ร่วมกันได้ โดยความรับรู้ความเป็นไป ความเข้าใจ และพฤติกรรมตามเป้าหมายของการสื่อสารนั้น

1.3 รูปแบบของการสื่อสาร

รูปแบบของการสื่อสาร ที่เกิดขึ้นอาจจำแนกได้เป็น 5 ประเภท (วัลลภ ลำพวย 2551 : 3-14) ได้แก่

1.3.1 การสื่อสารภายในบุคคล เป็นการสื่อสารภายในจิตโดยไม่มีการแสดงออกด้วยวัจนภาษาใด ๆ ออกมา การสื่อสารภายในบุคคลเป็นจุดเริ่มต้นของการประเภทอื่น ความเข้าใจ

การสื่อสารภายในระหว่างบุคคลอาจจำเป็นต้องอาศัยจิตวิทยามาช่วยอธิบายเพื่อการโน้มน้าวใจบุคคล ให้มีความคล้อยตามผู้ส่งสาร

1.3.2 การสื่อสารระหว่างบุคคล เป็นการสื่อสารระหว่างตัวผู้ส่งสาร และตัวผู้รับสารที่เป็นปัจเจกชน โดยทั่วไปการสื่อสารระหว่างบุคคลมักเป็นการสื่อสารแบบซึ่งหน้า แต่บางครั้งก็อาจมีอุปกรณ์ช่วย เช่น โทรศัพท์ การสื่อสารตามแผนภาพ

1.3.3 การสื่อสารกลุ่มเล็ก เป็นการสื่อสารที่มีจำนวนคนมากกว่าสองคน แต่ไม่สามารถระบุจำนวนคนที่แน่นอนได้ จำนวนคนเป็นไปตราบเท่าที่สามารถสื่อสารกันได้ซึ่งหน้า

1.3.4 การสื่อสารกลุ่มใหญ่ จะมีผู้มีส่วนร่วมในการสื่อสาร เป็นจำนวนมาก สมาชิกต้องติดต่อกันโดยมีช่องทางการสื่อสารเป็นตัวช่วย แม้ว่าผู้สื่อสารอาจจะไม่รู้จักกันทั้งหมดเนื่องจากสมาชิกเป็นกลุ่มใหญ่

1.3.5 การสื่อสารมวลชน เป็นการสื่อสารที่สำคัญมากที่สุด เนื่องจากส่งผลกระทบต่อสังคม ไม่ว่าในแง่ของความผาสุก ความวุ่นวาย และระเบียบวินัย เป็นต้น จุดสำคัญของการสื่อสารมวลชนอยู่ที่สื่อมวลชนในฐานะที่เป็นช่องทางของการสื่อสารที่ครอบคลุมมวลชน การสื่อสารมวลชนมีผู้คนเป็นจำนวนมากว่าการสื่อสารกลุ่มใหญ่

นอกจากการแสดงออกซึ่งกระแสดังกล่าว ด้วยเหตุนี้สังคมจึงมักกังวลใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชน เนื่องจากสามารถส่งผลกระทบต่อความคิดและพฤติกรรมของมวลชน จึงมักมีเสียงเรียกร้องให้สื่อมวลชนมีจิตสำนึก เนื่องจากสามารถส่งผลกระทบต่อความคิดและพฤติกรรมของมวลชนจึงมักมีเสียงเรียกร้องให้สื่อมวลชนมีจิตสำนึกในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารต่อสังคม ด้วยการรับผิดชอบควบคู่ไปกับความมีอิสระที่สังคมมอบให้ทำหน้าที่ให้สื่อมวลชนเพื่อรักษาเสรีภาพของประชาชน

1.4 บทบาท และหน้าที่ของการสื่อสาร (วัลลภ ลำพวย 2551 : 3-16-3-17)

เนื่องจากการสื่อสารมวลชนมีบทบาทและหน้าที่ ที่มีอิทธิพลต่อสังคมค่อนข้างสูง การนำการสื่อสารไปอธิบายร่วมกับการเมืองก็ส่งผลต่ออิทธิพลทางการเมืองค่อนข้างสูงด้วย

บทบาทของการสื่อสาร โดยเฉพาะการสื่อสารมวลชนมีหลากหลายแตกต่างกันไป สุดแต่มุมมอง แต่บทบาทของการสื่อสารมวลชนมักจะรับรู้ตรงกันในการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมผู้คนในสังคม เพื่อให้ประชาชนในฐานะผู้รับสารรับทราบ และยอมรับรัฐบาลในฐานะผู้ส่งสาร สิ่งที่รับรู้ และการรับรู้ของผู้รับสารอันเนื่องมาจากบทบาทและอิทธิพลของการสื่อสาร ได้แก่ ตัวข้อมูลข่าวสารที่ไหลเวียนไปในสังคม การขยายความข้อมูลข่าวสาร รวมถึงการชี้แนะเพื่อให้ผู้คนเห็นคล้อยตามการสื่อสาร การชวนเชื่อเพื่อมุ่งมั่นให้ผู้รับมีแบบแผนการดำเนินชีวิตตามรูปแบบที่ผู้

ส่งสาร (รัฐบาล) ต้องการ และการโฆษณาซึ่งเป็นการสื่อสารที่ชัดเจนที่สุดในการตระหนักถึงผู้รับสาร ในแง่ความต้องการและนิยมชอบในสินค้า บริการ และภาพลักษณ์ที่สื่อออกไป

บทบาทของการสื่อสารมวลชนดังกล่าว ทำให้รัฐบาลในฐานะผู้ส่งสารอาจใช้เพื่อสร้าง อิทธิพลในสังคม ทั้งนี้ เนื่องจากว่าสื่อมวลชนสามารถทำหน้าที่พื้นฐานถึง 4 ประการซึ่งทำให้สังคม ส่งผลกระทบต่อผู้รับสารที่เป็นมวลชน

1.4.1 การสอดส่องแจ้งข้อเท็จจริงให้กับสังคม ในส่วนนี้เป็นการแจ้งข้อมูลข่าวสาร ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงให้กับประชาชน ได้รับทราบ เช่น การนำเสนอข่าวตามหน้าหนังสือพิมพ์และ จอโทรทัศน์ เป็นต้น

1.4.2 การวิพากษ์วิจารณ์สังคม ในส่วนนี้อาจกล่าวได้ว่าเป็นส่วนที่ขยายจากข้อที่ แล้ว สิ่งที่น่าเสนออาจแจกจ่ายไปโดยการวิจารณ์ วิเคราะห์ และประเมินข่าวสารเหล่านั้น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้รับสารมีความเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย หรือสร้างความเข้าใจที่ลึกซึ้ง ตลอดจนความชอบ และไม่ชอบต่อข่าวสารนั้น โดยปกติสื่อมวลชนจะนำเสนอแยกการวิพากษ์วิจารณ์สังคมออกจาก การนำเสนอข้อเท็จจริงที่อยู่ในรูปแบบของข่าวสาร ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้รับสารแยกแยะออกได้ว่าสิ่งใด เป็นความจริงและสิ่งใดเป็นความเห็น

1.4.3 การถ่ายทอดมรดกให้กับสังคม การนำเสนอการสื่อสารมวลชนเป็นการศึกษา ไม่โดยตรงก็โดยอ้อมแก่ประชาชน โดยชี้ให้เห็นถึงสิ่งดี และสิ่งไม่ดี ทั้งนี้เพื่อจรรโลงวัฒนธรรม ของสังคมให้ดำรงอยู่ไว้

1.4.4 ความบันเทิง แม้ความบันเทิง เช่น ละคร นิยาย หรือการแสดงต่าง ๆ อาจเป็น สิ่งไร้สาระเมื่อเทียบกับการนำเสนอในสามลักษณะข้างต้น แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่าเมื่อสื่อมวลชนมี การนำเสนอในส่วนนี้มากกว่าส่วนอื่น ๆ ด้วยซ้ำ และการทำหน้าที่ส่วนนี้จะส่งผลกระทบต่อผู้รับ สารได้อย่างลึกซึ้งเมื่อเทียบกับการนำเสนอส่วนอื่น ทั้งนี้เนื่องจากว่าความบันเทิงเป็นที่ชื่นชอบของ ผู้รับสารส่วนใหญ่โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น

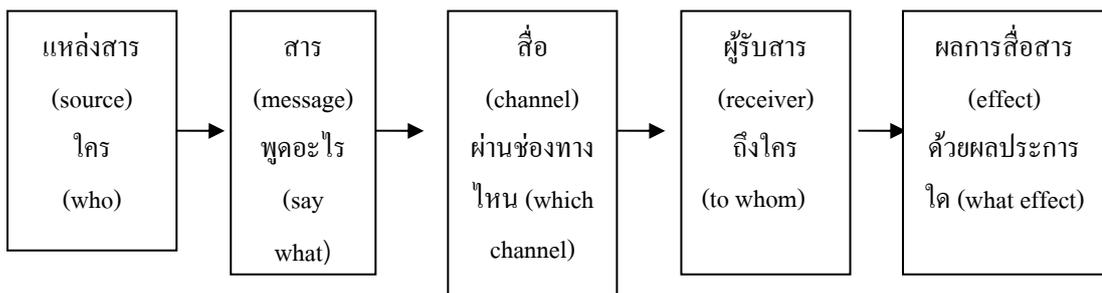
โดยสรุปการทำหน้าที่ทั้ง 4 ประการของสื่อมวลชนทำให้สื่อมวลชนมีบทบาท ต่อสังคมและผู้รับสารอย่างกว้างขวาง หากเนื้อหาสาระทางการเมืองเข้าไปผสมกับการทำหน้าที่ ดังกล่าวแล้ว ก็จะทำให้สื่อมวลชนเป็นช่องทางการสื่อสารที่มีบทบาทอย่างกว้างขวางทั้งต่อรัฐ และสังคมด้วย

2. แนวคิดการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication)

การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) เป็นกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทศนะความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ทางการเมืองระหว่างบุคคล ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคม โดยระบบการเมือง หรือรัฐบาลจะได้อำนาจทางการเมืองให้ประชาชนได้รับทราบนโยบาย และกิจกรรมของรัฐบาลกับการที่ประชาชนจะได้เรียนรู้ถึงนโยบายและกิจกรรมต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชนโดยที่

1. เกี่ยวข้องกับบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปหรือมากกว่านั้น
2. เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารทางการเมือง
3. เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันทางการเมือง (Agree, 1976 อ้างจาก พฤษทิสาณ ชุมพล, 2538 : 181)

ฮาโรลด์ ดี. ลาสเวลล์ (Harold D. Laswell : 1954) อธิบายว่า กระบวนการสื่อสารทางการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ ใคร (who) พูดอะไร (say what) ผ่านช่องทางไหน (which channel) ถึงใคร (to whom) และก่อให้เกิดผลกระทบอย่างไร (what effect) ซึ่งมีบริบทที่ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร ข่าวสาร ช่องทาง และผู้รับสาร ทั้งนี้ การสื่อสารทางการเมือง มักกระทำภายใต้สภาพแวดล้อมทางการเมืองหนึ่ง ๆ และผลของการสื่อสารทางการเมืองย่อมก่อให้เกิดผล และผลกระทบอีกด้วย โปรดศึกษา ภาพที่ 2.1 ประกอบ

ภาพที่ 2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารทางการเมืองของ Harold D. Lasswell

จากภาพที่ 2.1 สามารถสรุปได้ว่า กระบวนการสื่อสารนั้น เป็นกระบวนการที่ผู้ส่งสารทำการส่งสารผ่านสื่อใดสื่อหนึ่งไปสู่ผู้รับสาร ซึ่งจะเห็นได้ว่าจะมีองค์ประกอบของการสื่อสารที่สำคัญอยู่ 5 ประการ คือ

1. ผู้ส่งสาร (source) / แหล่งสาร / ใคร หมายถึง ผู้ที่ถ่ายทอดสารต่าง ๆ ไปยังผู้รับสาร โดยผู้ส่งต้องคำนึงถึงความถูกต้อง เหมาะสม และวิธีการถ่ายทอดสาร ของผู้ที่เกี่ยวข้องในเนื้อสารนั้น
2. สาร (message) หมายถึง เรื่องราวในภาวะต่าง ๆ ที่ผู้ส่งสารถ่ายทอดให้ผู้รับสารได้รับรู้ โดยมีความชัดเจน มีความสมบูรณ์ มีความกะทัดรัด เป็นรูปธรรม ง่ายต่อการเข้าใจ มีความถูกต้อง
3. ช่องทางการสื่อสาร (channel) หมายถึง หนทาง หรือช่องทางในการนำเสนอข้อมูล ข่าวสาร โดยผ่านสื่อบุคคล สิ่งพิมพ์ แผ่นพับ ใบปลิว โปสเตอร์ วิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือสื่ออื่น ๆ
4. ผู้รับสาร (receiver) หมายถึง บุคคล หรือกลุ่มคนที่เป็นเป้าหมายของการสื่อสาร และเป็นจุดหมายปลายทางของการสื่อสาร โดยเป็นผู้รับข่าวสารที่ผู้ส่งสารส่งมาให้โดยผ่านทางสื่อ หรือช่องทางต่าง ๆ เป็นผู้อ่านหรือผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง และหลายเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับเรา
5. ผลการสื่อสาร (effect) หมายถึง จากการนำเสนอของการสื่อสาร ทำให้ผลของการนำเสนอไปสู่เหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ ทางการเมือง

องค์ประกอบของการสื่อสารทั้ง 5 ประการนี้ เกิดขึ้นในลักษณะที่ผู้ส่งสาร ทำการส่งสารผ่านช่องทางการสื่อสาร ไปยังผู้รับสาร บทบาทสำคัญในการสื่อสารก็จะเป็นผู้ส่งสาร ผู้รับสาร คือ ส่วนประกอบของการสื่อสารที่ไม่มีบทบาทอะไรเลย เป็นผู้รับอย่างเดียวไม่มีปฏิกริยาโต้ตอบแต่อย่างใด เรียกว่า เป็นการสื่อสารทางเดียว (one way communication)

ในกระบวนการสื่อสารที่เกิดขึ้นจริงนั้น ผู้รับสารเมื่อได้รับสารจากผู้ส่งสารแล้วอาจมีปฏิกริยาตอบโต้กลับ (feedback) ไปสู่ผู้ส่งสาร ซึ่งเรียกว่า การสื่อสารสองทาง (two ways communication) ซึ่ง เมื่อมีการตอบโต้กลับแล้วบทบาทของผู้รับสารก็อาจจะเปลี่ยน ไปเป็นผู้ส่งสาร ในขณะที่ผู้ส่งสารเองนั้นก็สมารถที่จะเปลี่ยนบทบาทจากผู้ส่งสารไปเป็นผู้รับสารได้เช่นกัน เช่น การพูดคุยกันระหว่างคน 2 คนก็จะมี การโต้ตอบระหว่างกัน ทั้งคู่จะผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้ส่งสารและผู้รับสาร

คาร์ล ดับบลิว คอยชท์ (Karl W. Deutsch : 1969 : 76-97) ได้อธิบายว่า ระบบการเมืองเปรียบเสมือนเส้นใยแมงมุมของการสื่อสารทางการเมือง (The Nerves of Government) กล่าวคือ การสื่อสารทางการเมืองที่เกิดขึ้นในระบบการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการแสดงออกของความต้องการของกลุ่มต่าง ๆ กับการสนองตอบของรัฐบาลซึ่งเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของรัฐบาล ดังนั้นระบบการเมืองที่เป็นอยู่จะมีสถานภาพอย่างไรขึ้นอยู่กับ การสื่อสารทางการเมืองที่เกิดขึ้นระหว่างความต้องการของประชาชน กับความสามารถในการตอบสนองของรัฐบาล ตามทฤษฎีของคาร์ล ดับบลิว คอยชท์ ซึ่งให้เห็นว่า การสื่อสารทางการเมือง เป็นเส้นใยแมงมุมที่เชื่อมโยงระหว่างประชาชนและกลุ่มต่าง ๆ กับรัฐบาลภายในระบบการเมือง การสื่อสารทางการเมืองเป็นช่องทาง (Channels)

ที่รัฐและกลไกต่าง ๆ ในระบบการเมืองใช้ในการนำเสนอข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ผู้สมาชิกในระบบการเมือง นอกจากนี้การสื่อสารทางการเมืองยังเป็นเส้นใยเชื่อมโยง ในการนำข้อเรียกร้องและความต้องการของประชาชนไปสู่การรับรู้ของรัฐบาล และการตัดสินใจของรัฐบาล เพื่อสนองตอบความต้องการ หรือข้อเรียกร้องของประชาชน

อัลมอนต์ และพาวเวลล์ (Almond and Powell : 1978 : 141-144) อธิบายว่า การสื่อสารทางการเมืองซึ่งเป็นหน้าที่ขั้นพื้นฐานของระบบการเมืองนั้น จะมีผลสำคัญต่อการรักษาสถานภาพเดิม หรือการเปลี่ยนแปลงในส่วนที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมือง และโครงสร้างทางการเมือง กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ การสื่อสารทางการเมืองมีนัยสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงในบริบทที่หลากหลายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระบบการเมือง

แหล่งข้อมูลข่าวสารอันเป็นต้นกำเนิด และเป็นผู้ส่งสาร (sender) ผ่านช่องทาง หรือสื่อ (Channels) ในการนำข้อมูลข่าวสารไปถึงผู้รับสาร (receiver) และอาจจะมีการส่งข้อมูลป้อนกลับ (feedback) โดยผู้รับข่าวสาร (receiver) จะกลายสภาพเป็นผู้ส่งสาร (sender) ส่งข้อมูลข่าวสารป้อนกลับไปยังผู้ส่งสารเดิมที่ได้กลายมาเป็นผู้รับสารก็ได้ (Almond and Powell, 1980 : 6-10)

พฤษวิสาม ชุมพล (2546 : 181) อธิบายว่า การสื่อสารทางการเมือง (Political communication) เป็นกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทรรศนะ ความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ทางการเมืองระหว่างบุคคล ซึ่งก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมือง โดยระบบการเมือง หรือรัฐบาลจะได้หาช่องทางให้ประชาชนได้รับทราบนโยบาย และกิจกรรมของรัฐบาล กับที่ประชาชนจะได้เรียนรู้ถึงนโยบาย และกิจกรรมต่าง ๆ นั้นเอง

สรุปได้ว่า การสื่อสารทางการเมือง เป็นกระบวนการทางการเมืองที่เป็นเรื่องของการถ่ายทอดข้อมูล และข่าวสารทางการเมืองระหว่างสมาชิกในระบบการเมือง ทั้งในแง่ของปัจเจกบุคคล และคณะบุคคล กับรัฐบาล (และ / หรือในทางกลับกัน) การสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญ ที่มีผลต่อการรักษาสถานภาพ และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางการเมือง และโครงสร้างทางการเมืองในระบบการเมืองนั้น ๆ ดังที่ โรเบิร์ต เอ. ดาห์ล (Robert A. Dahl : 1963) กล่าวไว้ว่า การสื่อสารทางการเมืองมีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาทางการเมืองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยในแต่ละสังคมจะเกิดขึ้นได้หรือไม่เพียงใดขึ้นอยู่กับ ระดับการพัฒนา / ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารทางการเมืองเป็นประการสำคัญ

3. แนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรมทางการเมือง (Discourse)

ในช่วงปลายคริสต์ทศวรรษ 2000 นักวิชาการชาวฝรั่งเศส ชื่อ มิเชล ฟูโก (Michel Foucault : 1926 -1984) ได้ตั้งคำถามเกี่ยวกับ “ความจริง” ที่อยู่รอบมนุษย์ว่า ความเป็นมาและพัฒนาการอย่างไร โดยได้ชี้ให้เห็นว่า สิ่งที่มนุษย์ยึดถือเป็น “ความจริง” นั้นเป็นเรื่องของ “ระบบ” (Regime) ที่ทำหน้าที่จัดการดำรงอยู่เบื้องหลัง กล่าวคือ ระบบ จะทำหน้าที่ผลิต แจกจ่าย และวางกฎเกณฑ์ในการให้ความหมายของ “ความจริง” ดังนั้น “ความจริง” จึงเป็นเสมือนสิ่งของที่ ถูกผลิตขึ้น โดย “ระบบ” ซึ่งอาจจะจริง หรือไม่จริงอย่างไรนั้นย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ ความสามารถของมนุษย์ที่จะแยกแยะ จำแนกความถูกต้อง หรือความจริงได้เพียงไร สถานะของผู้พูดว่า พูดความจริง/ไม่จริง อย่างไร รวมทั้งการตระหนักถึงคุณค่าของความจริงในเรื่องนั้น ๆ อีกด้วย

มิเชล ฟูโก อธิบายว่า ระบบที่ว่ามีอยู่ในทุกสังคม “ความจริง” ในยุคสมัยหนึ่ง อาจ ถูกทำให้เปลี่ยนไปในอีกสมัยหนึ่ง ดังนั้น “ความจริง” จึงมิได้หยุดนิ่งตายตัว แต่มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงไปตามมิติประวัติศาสตร์ เนื่องจากมี “ระบบ” คอยทำหน้าที่จัดการและดำรงอยู่เบื้องหลัง

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฟาร (2543 : 16-17) ได้ศึกษางานเขียนของ มิเชล ฟูโก แล้ว อธิบายความหมายของวาทกรรมว่า หมายถึง “ระบบ และกระบวนการในการสร้าง / ผลิต (Constitute) เอกลักษณ์ (Identity) และความหมาย (Significance) ให้กับสรรพสิ่งในสังคม ไม่ว่าจะเป็ความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวคนเราเอง วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ให้ดำรงอยู่ และเป็นที่ยอมรับในสังคมในวงกว้าง (Valorize) จนกลายเป็นวาทกรรมหลัก (Dominant Discourse) สิ่งที่สำคัญของวาทกรรมก็คือ การมีพลังในภาคปฏิบัติ (Discourse Practices) ซึ่งแสดงออกในรูปของจารีต ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และสถาบันต่าง ๆ ในสังคม

กฤษดาวรรณ หงส์ลดารมภ์ และจันทิมา เอี่ยมมานนท์ (2549 : 5 - 9) วาทกรรมเป็น องค์ความรู้ที่ได้รับอิทธิพลจากสังคมวิทยา มานุษยวิทยา และการสื่อสาร วาทกรรมจึงมีพลังในการ กำหนด ควบคุม และชี้นำในการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคม วาทกรรมเป็นส่วนหนึ่งของการ ดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคม มนุษย์กับวาทกรรมไม่อาจแยกออกจากกันได้ และต่างก็มีผลกระทบ ต่อกัน และกัน การปฏิสัมพันธ์ของคนในสังคมก่อให้เกิดวาทกรรม ในขณะที่เดียวกัน วาทกรรมที่ เกิดขึ้นก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของมนุษย์ วาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นอยู่ในรูปของความคิด ความเชื่อ ความไม่เชื่อ ความรู้ ความจริง และมายาคติ ที่รวมเรียกว่า “อุดมการณ์” (Ideology) ที่ดำรงอยู่ในสังคมมี พลังในการกำหนด ควบคุม และชี้นำปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้น ภาษา และสัญลักษณ์จะถูก ใช้เป็นเครื่องมือ หรือเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของวาทกรรมที่ได้ถูกสร้างขึ้น

ตามทฤษฎีของ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2543 : 6) การวิเคราะห์ว่าทกรรม หมายถึง การเปิดโปงฐานะความเป็น “ว่าทกรรม” ของสรรพสิ่งที่ดำรงอยู่ในสังคม ภาพสะท้อนของว่าทกรรมก็คือ ระบบของอำนาจ การวิเคราะห์ว่าทกรรมจึงเป็นการพยายามในการเปิดเผยฐานะของการเป็นว่าทกรรมในเรื่องนั้น ๆ การวิเคราะห์ว่าทกรรมชี้ให้เห็นว่า มนุษย์ผู้พูด หรือกล่าววาทกรรมนั้น ๆ เป็นเพียงร่างทรง หรือผู้ที่กระทำตาม หรือผู้ที่ทำหน้าที่ต่อกาย / ผลิตซ้ำ กล่าวคือ สามารถพูดได้หรือแสดงออกได้ภายใต้กรอบของว่าทกรรมนั้น ๆ เท่านั้น ในทางปฏิบัติ ว่าทกรรมจึงเป็นตัวกำหนดกฎเกณฑ์ว่าใครเป็นผู้พูด พูดอะไรบ้าง พูดเมื่อไร และพูดอย่างไร ดังนั้น ว่าทกรรมเดียวกัน หรือประโยชน์เดียวกัน หากพูดโดยผู้ที่มีฐานะทางสังคมที่แตกต่างกัน เวลา และสถานที่ต่างกัน ความหมายและผลกระทบก็จะแตกต่างกัน และไม่เหมือนกัน

เรื่องยศ จันทรศิริ (2550 : 3) อธิบายว่า ว่าทกรรมมีอำนาจในตัวเอง เพราะสามารถสร้างเอกลักษณ์ หรือตัวตนให้กับสรรพสิ่งได้ ว่าทกรรมอาจเริ่มต้นจากจินตนาการ มาสู่ความเป็นภาพลักษณ์ และด้วยอิทธิพลของการสร้างดังกล่าว อาจทำให้ภาพลักษณ์ที่ถูกสร้างนั้นกลายเป็นสิ่งที่เป็นจริงขึ้นได้ ว่าทกรรมจึงเป็นเสมือนม่านบังตาที่มีอำนาจในตัวเอง ในการทำให้สรรพสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมา กลายเป็นสิ่งที่เป็นจริงแล้ว อิทธิพลของว่าทกรรม จึงเกี่ยวข้องกับความรู้สึกนึกคิด จิตสำนึกของคนในสังคม ว่าทกรรมจึงมีอำนาจแฝงเร้นที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อน และชี้นำให้คนในสังคมเห็นจริง และสามารถกระทำตามที่ว่าทกรรมนั้น ๆ ต้องการ

ในส่วนของว่าทกรรมทางการเมือง (นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ : 2547) อธิบายว่า แนวคิดเรื่องว่าทกรรมทางการเมืองให้ความสนใจ และให้ความสำคัญในเรื่องของการสื่อความหมายทางภาษา และการแสดงความคิดทางการเมือง รวมทั้งกลไกในการควบคุมเพื่อให้การสื่อความหมาย และการแสดงความคิดทางการเมือง สามารถบังคับ ชำรงรักษา และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เมื่อเป็นเช่นนี้ว่าทกรรมทางการเมืองจึงไม่อาจแยกออกจาก “อำนาจ” ในระบบการเมืองได้เลย ว่าทกรรมทางการเมืองจึงเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่มีพลังต่อความรู้สึกนึกคิด สภาวะแห่งจิตใจ และเป้าหมายในเชิงปฏิบัติการ

โดยรวม การวิเคราะห์ว่าทกรรม จึงเป็นเรื่องของการสืบค้น ถึงกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียด ในประเด็น สำคัญ ๆ ที่สะท้อนถึงความเป็นมา การต่อสู้เพื่อช่วงชิงการนำ การเกี่ยวข้องปฏิสัมพันธ์กับบุคคล สถาบัน สถานที่ และเหตุการณ์ใด ๆ บ้าง และผลกระทบของการสร้างว่าทกรรมจึงอยู่ที่ตัวว่าทกรรม และภาคปฏิบัติการของว่าทกรรม ซึ่ง มิเชล ฟูโกเอง ก็ได้สรุปว่า “ว่าทกรรม ก็คือ ตัวความปรารถนา. ว่าทกรรมในตัวของมันเอง คือการต่อสู้ และการครอบงำ คือ ตัวอำนาจที่ต้องเข้าไปจัดการ / ยึดเอาไว้”

กระแสโลกาภิวัตน์ ได้ส่งผลให้รูปแบบ และวิธีการของการสื่อสารทางการเมืองที่ทันสมัย ได้หลั่งไหลเข้าสู่สังคมไทยอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่อง ได้แก่ โทรศัพท์เคลื่อนที่ โทรสาร ดาวเทียม เคเบิลทีวี และ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น เครื่องมือการสื่อสารเหล่านี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการเปิดพื้นที่ ในการสื่อสารทางการเมืองในระบบการเมืองไทย ได้มีลักษณะเป็นระบบเปิดเผยสองทาง และระบบ เปิดแบบแนวราบ ได้อย่างกว้างขวาง ระบบข้อมูลข่าวสารทางการเมืองจึงสามารถกระทำการได้ อย่างรวดเร็ว ในอาณาบริเวณที่หลากหลายจนกระทั่งนำไปสู่การปะทะกันของ “วาทกรรมทางการเมือง”

วาทกรรมทางการเมืองที่ถูกนำมาใช้ในช่วงของการแข่งขันทางการเมือง และนำไปสู่ ความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงระหว่างพ.ศ. 2548 – 2549 มีหลากหลายวาทกรรม การสื่อสารทางการเมือง โดยการใช้วาทกรรมต่าง ๆ ได้กระทำผ่านสื่อบุคคล สื่อมวลชน และสื่ออินเทอร์เน็ต ซึ่งวาทกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่ถูกนำมาใช้ในการสื่อสารทางการเมือง ที่เกี่ยวข้อง ก่อนการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 คือ ความแตกแยกขัดแย้งในสังคม การแทรกแซงองค์กรอิสระ การทุจริตคอร์รัปชัน และการหมิ่นเหม่พระบรมเดชานุภาพ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มลินี สมภพเจริญ (2547 : 1) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อินเทอร์เน็ต และสื่อมวลชนต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร” พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองมีผลมาจากการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองโดยผ่านอินเทอร์เน็ตแต่เนื่องจากนักศึกษา ในฐานะที่มีระดับการศึกษาสูง มีความรู้ทางการเมือง แต่ขาดความศรัทธาเชื่อมั่นต่อระบบการเมืองไทย จึงมีความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองน้อย การใช้อินเทอร์เน็ต เพื่อการติดต่อสื่อสารทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีน้อยตามไปด้วย

ธิดารัตน์ อเนกะเวียง (2548 : ง) ได้กล่าวถึงในวิทยานิพนธ์เรื่อง “วาทกรรมวิเคราะห์ของสนธิ ลิ้มทองกุล ในรายการเมืองไทยรายสัปดาห์” ไว้ว่า “วาทกรรมไม่ได้เป็นเพียงความสามารถหรือบทบาทที่มีต่อความเข้าใจ หรือความไม่เข้าใจของการสื่อความกัน หรืออำนาจที่มีต่อการตัดสินใจเชิงคุณค่าต่าง ๆ แต่วาทกรรมกลายเป็นเครือข่ายของกฎเกณฑ์ ค่านิยม มาตรฐาน การรับรู้ ความเข้าใจ ความเชื่อในเรื่องต่าง ๆ ของชีวิตมนุษย์ที่เกิดจากการแสดงออกและการสื่อความกัน ไม่ว่าจะมึระบบความคิด หรืออุดมการณ์แฝงอยู่เบื้องหลังหรือไม่ก็ตาม จากแนวคิดของ “ฟูโก” ซึ่งเขาเห็นว่า มนุษย์จะแสดงออก ตัดสินใจสื่อความรับรู้อย่างไร ก็ด้วยชุดวาทกรรมต่าง ๆ ที่แพร่กระจายอยู่ในสังคมมนุษย์ ทั้งนี้ภาษาก็เป็นช่องทางหนึ่งที่วาทกรรมแพร่กระจายออกมาได้เช่นกัน”

ณัฐกานต์ กุลณรงค์ (2550 : จ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ตในช่วงการต่อต้านรัฐบาลทักษิณ” พบว่า ในยุคโลกาภิวัตน์ อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสื่อสารทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อระบบการเมืองอย่างสูง โดยเฉพาะในช่วงเกิดการต่อต้านรัฐบาลทักษิณ กลุ่มทางสังคม รวมถึงประชาชนต่าง ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสื่อสารทางการเมือง ทั้งจากกลุ่มที่สนับสนุน และคัดค้านรัฐบาลทักษิณ โดยมีรูปแบบผ่านเว็บไซต์ (Web site), กระดานสนทนา (Web Board) และเว็บล็อก (Blog) ซึ่งปัจจัยที่มีผลต่อการใช้อินเทอร์เน็ตเป็นช่องทางการสื่อสารทางการเมืองในห้วงเวลาดังกล่าว คือสื่อมวลชนกระแสหลัก (โทรทัศน์ วิทยุและหนังสือพิมพ์) ถูกควบคุมการนำเสนอข่าวสาร และการแทรกแซงการทำงานจากรัฐบาล ทำให้สื่อมวลชนกระแสหลักนำเสนอข่าวสารทางการเมืองด้านเดียว คือ ข่าวสาร หรือความคิดเห็นที่มาจากรัฐบาล หรือจากกลุ่มที่สนับสนุนรัฐบาลเท่านั้น, การขยายตัวของสื่อสารผ่านสื่ออินเทอร์เน็ต, การเติบโตของสื่อทางเลือก และคุณสมบัติของสื่ออินเทอร์เน็ต ที่เอื้อต่อสิทธิ และเสรีภาพ ที่สำคัญคือ อินเทอร์เน็ตเป็นเครื่องมือสื่อสารทางการเมืองที่เอื้อต่อการสื่อสารทางการเมืองแบบสองทาง (Two-ways Communication) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย